

Verksamhetsplan 2021 för Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) är en ideell förening med Fältbiologerna, Jordens Vänner, Naturskyddsföreningen, Naturskyddsföreningen Kalmar län, Naturskyddsföreningen Skåne, Naturskyddsföreningen Uppsala län, och Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar (Oss) som medlemmar.

MKG har som syfte "att verka för det på lång sikt miljö- och hälsomässigt bästa hanterandet av avfall från kärnteknisk verksamhet i Sverige". MKG är konstituerad för ett långsiktigt arbete med kärnavfallsfrågor, d.v.s. frågor som rör mellanlagring eller långsiktig förvaring av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall.

MKG arbetar i huvudsak med följande frågeställningar:

- följer och deltar i beslutsprocesser för mellanlagring och långsiktig förvaring av kärnavfall.
- följer och deltar, från ett kärnavfallsperspektiv, i beslutsprocesser som rör verksamheter som producerar eller kan komma att producera kärnavfall.
- följer och deltar i kunskapsuppbyggnad och forskning inom kärnavfallsområdet både nationellt och internationellt.
- följer och kommenterar juridiska, finansiella, etiska och beslutsprocessinriktade aspekter på hantering och långsiktig förvaring av kärnavfall.
- samarbetar och nätverkar med många olika intressenter både nationellt och internationellt.
- informerar om utvecklingen inom kärnavfallsområdet.

I verksamhetsplanen beskrivs föreningens planerade verksamhet nedan i separata avsnitt.

1. Föreningens organisation

Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) är en ideell förening med Fältbiologerna, Jordens Vänner, Naturskyddsföreningen, Naturskyddsföreningen Kalmar län, Naturskyddsföreningen Skåne, Naturskyddsföreningen Uppsala län, samt Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar (Oss) som medlemmar.

MKG har en styrelse med en representant från varje medlemsförening som väljs vid föreningens årsmöte. Styrelsen sammanträder 5-7 gånger per år, vissa möten sker som videokonferens och vissa beslut tas per capsulam.

Föreningen har ett kansli i Göteborg med två tillsvidareanställda. Kansliets arbete med informationsfrågor förstärks i mån av att resurser blir tillgängliga med en anställd på halvtid.

MKG är som arbetsgivare medlem i Arbetsgivaralliansen och följer kollektivavtalet inom branschen "Ideella och Idéburna Organisationer".

Föreningen anlitar Nätverkstan för hantering av utbetalningar och bokföring. Föreningen använder Baker Tilly EMK som auktoriserade revisor av den ekonomiska redovisningen. Föreningen har även lekmannarevisorer för dess verksamhet.

Föreningens ordförande, vice ordförande och kanslichef tecknar firma två i förening.

2. Deltagande i besluts- och miljöprövningsprocesser

MKG avser att tillsammans med medlemsföreningarna fortsätta bevaka och delta i de fortsatta prövningarna av kraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökningar till mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt enligt miljöbalken (M 1333-11) och till Strålsäkerhetsmyndigheten SSM enligt kärntekniklagen rörande ett kärnbränsleförvarssystem, med förvaret lokaliserat i Forsmark.

Mark- och miljödomstolen och SSM lämnade i början av 2018 yttranden till regeringen över kärnbränsleförvarsansökan. Domstolen avrådde regeringen från att ge förvaret tillåtighet enligt miljöbalken om inte tillräcklig ny information framkom så att kopparkapselns långsiktiga integritet kan garanteras. Kärnavfallsbolaget kompletterade ansökan i april 2019 och kompletteringen har varit föremål för remisshantering. Regeringen inväntar även en rapport från Strålsäkerhetsmyndigheten med resultat från deras kvalitetsgranskning av kärnavfallsbolagets LOT-försök. Rapporten väntas i februari 2021. Under 2020 blev det klart att både Östhammars och Oskarshamns kommuner inte kommer använda sitt veto mot kärnavfallsbolagets planer.

I den mån MKG och medlemsföreningarna under 2021 kommer att ges tillfälle att yttra sig inom den fortsatta beslutsprocessen kommer MKG att koordinera ett sådant arbete. MKG kommer att arbeta med att informera miljödepartementet om nya utvecklingar som kan utgöra beslutsunderlag, särskilt vad gäller frågor om risker för kopparkapselns integritet.

Eftersom prövningen av ansökan om att få bygga ett förvar för använt kärnbränsle fortsatt är en regeringsprövning och därför har fått en tydlig politisk dimension kommer MKG i samarbete med medlemsföreningarna att under 2021 fortsätta att informera regering och riksdag om kärnbränsleförvarsfrågan.

Om regeringen ger ett positivt tillåtlighetsbeslut under 2021 kommer MKG tillsammans med medlemsföreningarna att delta i den fortsatta miljöprövningen i mark- och miljödomstolen.

MKG avser att tillsammans med medlemsföreningarna bevaka och delta i de fortsatta prövningarna rörande kraftindustrins kärnavfallsbolag SKB:s ansökningar enligt miljöbalken (M 7062-14) och kärntekniklagen om att utöka det existerande förvaret för kortlivat radioaktivt driftsavfall från kärnkraftverken (SFR) med ett nytt förvar för kortlivat radioaktivt rivningsavfall (SFR 2). Ansökan befinner sig sedan hösten 2019 hos regeringen med positiva remissyttranden från domstolen och SSM. MKG avser att tillsammans med medlemsföreningarna under 2021 fortsätta att följa regeringens miljöprövning och vid ett eventuellt tillåtlighetsbeslut delta i den fortsatta prövningen i mark- och miljödomstolen.

I mån av resurser och bedömt behov kommer MKG i samarbete med medlemsföreningar att delta i miljöprövningar av rivning av kärntekniska anläggningar. Fokus kommer i så fall att ligga på de kopplingar som finns till förutsättningarna för fortsatt hantering och förvaring av kärnavfallet från rivningen.

I mån av resurser och bedömt behov kommer MKG även att bevaka hanteringen av radioaktivt avfall vid European Spallation Source (ESS). Detta arbete kommer att ske i samarbete med Naturskyddsföreningen på länsförbunds- och krets nivå.

3. Följandet av och deltagande i kunskapsutvecklingen inom kärnavfallsområdet

MKG kommer att fortsätta att följa den nationella och internationella kunskapsutvecklingen inom kärnavfallsområdet.

Föreningen kommer att fortsätta ta fram saklig information om miljö- och hälsoeffekter vid hantering och förvaring av kärnavfall samt kommer att granska förslag och olika alternativ för nationell hantering och förvaring av kärnavfall. Viktiga frågeställningar är de som påverkar miljösäkerheten vid mellanlagring och förvaring samt de som kan vara av intresse för alternativredovisningar av metod och platsval.

Föreningen kommer att fortsätta granskningen av industrins forskningsarbete och av dess utveckling av säkerhetsanalyser för mellanlagring och förvaring av kärnavfall.

Föreningen kommer särskilt att fortsätta bevaka kunskapsutvecklingen rörande funktionen av de konstgjorda barriärerna av koppar och lera som ska garantera den långsiktiga miljösäkerheten i kärnkraftsindustrins KBS-metod. Föreningen kommer att vid behov använda externt konsultstöd för att stödja detta arbete.

Föreningen kommer att bevaka kunskapsutvecklingen vad gäller den alternativa metoden djupa borrhål samt bevaka utvecklingen vad gäller långsiktig övervakad lagring med s.k. rolling stewardship. Föreningen kommer att vid behov använda

externt konsultstöd för att stödja arbetet med att förstå frågor som rör djupa borrhål/geologi/hydrologi.

Föreningen kommer i mån av resurser och bedömt behov fortsätta följa frågan om storregional grundvattenströmning och dess betydelse för långsiktig miljösäkerhet för förvaring av kärnavfall.

Föreningen deltar aktivt i det svenska och internationella arbetet med att förstå hur information om hantering, lagring och förvaring av kärnavfall på bästa sätt kan föras in i framtiden.

Föreningen kommer i mån av resurser och bedömt behov tillsammans med Naturskyddsföreningen att fortsätta arbetet med att förstå och granska frågeställningar som rör naturvärden i Forsmark.

En annan fråga som föreningen arbetar med är de risker som finns vid avsiktliga och spekulativa mänskliga intrång, som exempelvis är kopplade till långsiktiga risker för kärnvapenspridning.

Föreningen kommer generellt även att arbeta för att identifiera nya frågeställningar inom kärnavfallsområdet som är av vikt för miljö och hälsa som kan behöva lyftas i olika miljöprövningsprocesser.

4. Arbete med nationella forsknings- och utvecklingsfrågor

MKG arbetar med att analysera och påverka svensk forskning inom kärnavfallsområdet bl.a. genom att delta i den återkommande granskningen av kärnkraftsindustrins forskningsprogram för hantering och förvaring av kärnavfall och rivning av kärntekniska anläggningar (Fud).

5. Arbete med finansieringsfrågor

MKG arbetar med att analysera och påverka kärnavfallsfinansieringssystemet, bl.a. genom att delta i den återkommande granskningen av kärnkraftsindustrins beräkning av framtida kostnader för hantering och förvaring av kärnavfall och rivning av kärntekniska anläggningar. Under 2021 kommer föreningen att följa och delta i Riksgäldens förslag på kärnavfallsavgifter och finansiella säkerheter för perioden 2022-2023. Mot slutet av året kommer regeringen att ta ett beslut om beloppsnivåer.

6. Arbete med lagstiftningsfrågor

MKG kommer att följa regeringens arbete med att förnya kärntekniklagstiftningen. Det har under de senaste åren skett förändringar i finansieringssystemet för stöd till miljöorganisationer för arbete med frågor som rör kärnavfall. MKG kommer att arbeta för en fortsatt utveckling inom området särskilt vad gäller möjligheten att förändra finansieringslagstiftningen så att medel till miljöorganisationer åter kan erhållas från kärnavfallsfonden.

7. Informera om kärnavfallsfrågor

MKG har i samrådet och inom prövningen av kärnbränsleförvarsansökan publicerat ett antal informationsbroschyrer, informationsblad och

underlagsrapporter. Några av dessa har översatts till engelska för att användas som underlag för internationell granskning. Föreningen ser till att i mån av resurser hålla dessa publikationer uppdaterade.

I den mån erforderliga medel erhålls planerar MKG under 2021 en uppdatering av informationsbroschyren "Kärnavfall: Den olösta miljöfrågan". Dessutom planeras om erforderliga medel erhålls framtagandet av två enklare broschyrer om kopparkapselfrågor och den alternativa metoden djupa borrhål.

Föreningen planerar även att publicera en rapport på engelska som innehåller information om MKG:s och medlemsföreningarnas arbete i kärnbränsleförvarsprövningen.

MKG informerar om kärnavfallsfrågor via sin hemsida (<http://www.mkg.se>) och håller den uppdaterad. Det finns särskilda portaler för att kunna följa prövningarna av ansökningarna om förvaret för använt kärnbränsle och SFR 2. Bägge portalerna ska löpande uppdateras och vid behov utvecklas under 2021.

Föreningen har under 2020 påbörjat en uppgradering av den tekniska plattform som hemsidan bygger på. Detta arbete kommer att fortsätta om erforderliga medel kan erhållas.

För att intresserade personer lättare ska kunna följa MKG:s arbete i prövningsprocessen kommer 2-4 nyhetsbrev att ges ut under 2021. Föreningen kommer dessutom att samarbeta med medlemsföreningarna för att sprida information i deras informationskanaler.

MKG kommer även att vid behov och om intresse finns informera om sitt och medlemsorganisationernas arbete lokalt i Östhammars och Oskarshamns kommuner.

Föreningen kommer vid behov under året att genomföra seminarier och andra kunskapsuppbyggande aktiviteter, både på nationell nivå och i kärnavfallskommunerna. Detta arbete kan genomföras i samarbete med andra aktörer.

8. Stöd till medlemsorganisationerna för deras informationsinsatser, kunskapsuppbyggnad och deltagande i prövningsprocesser

MKG ska stödja medlemsorganisationerna med underlag för deras arbete att informera i kärnavfallsfrågor.

Föreningen kommer även att stödja medlemsorganisationerna i deras egen kunskapsuppbyggnad i kärnavfallsfrågor, t.ex. genom att finansiera deltagande i olika möten som rör kärnavfallsfrågor.

Föreningen kan även stödja medlemsföreningarnas deltagande i miljöprövningsprocesser, särskilt för att lyfta lokala miljöfrågeställningar.

9. Yttranden över remisser

MKG kommer att lämna yttranden över remisser som berör kärnavfallsfrågor.

I den mån det rör frågor som har bäring på mellanlagring och förvaring av kärnavfall kommer föreningen att svara på remisser enligt Esbo-konventionen.

10. Arbete med svensk europeisk och internationell rapportering i kärnavfallsfrågor

MKG följer löpande det svenska arbetet med att ta fram underlag och rapportera till EU-kommissionen enligt kärnavfallsdirektivet (2011/70/EURATOM). Sverige planerar att lämna in den tredje rapporten och eventuellt en uppdaterad nationell kärnavfallsplan i augusti 2021. Föreningen följer arbetet med att ta fram en reviderad plan, inklusive att svara på remisser, och kommer även att följa kommissionens granskning av rapporten.

Föreningen följer även det svenska arbetet med att vart tredje år ta fram en rapport enligt internationella atomenergiorganet IAEA:s "Joint convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management" samt uppföljningen av rapporten inom IAEA. Sverige lämnade in sin sjunde nationella rapport hösten 2020. Föreningen följer det svenska arbetet inför och den granskningskonferens som hålls våren 2021.

11. Analys och arbete för att förbättra den svenska modellen

MKG har sedan ett antal år tillbaka uppfattat att den svenska modellen för ansvarsfördelning och beslutsfattande i kärnavfallsfrågor har brister. Föreningen menar att dessa brister är en av orsakerna till att beslutsfattandet rörande förvaret för använt kärnbränsle inte utvecklats på ett bra sätt. Föreningen bedriver fortlöpande ett arbete med att analysera hur den svenska modellen för arbete med förvarsfrågor vad gäller öppenhet, rollfördelning och beslutsfattande kan förbättras.

Föreningen arbetar även med att påverka utvecklingen av det svenska juridiska systemet för beslutsprocesser i kärnavfallsfrågor.

12. Internationell bevakning och internationellt arbete

Föreningen kommer under året att följa utvecklingen inom kärnavfallsområdet internationellt. Föreningen har kontakt med organisationer och experter utomlands för att diskutera frågeställningar i samband med att föreningen granskar förvarsansökningar och följer och deltar i beslutsprocesser inom området.

MKG är medlem i ett europeiskt miljörörelsenätverk, Nuclear Transparency Watch (NTW). Arbetet inom EU är till stora delar kopplat till implementeringen av EU:s kärnavfallsdirektiv (2011/70/Euratom), särskilt artikel 10 om insyn, d.v.s. information till och samråd med allmänheten och miljöorganisationer och inflytande på beslutsfattande. Arbetet inom NTW är ett bra sätt att förstå hur arbetet med kärnavfallsfrågor utvecklas inom EU. Under 2021 kommer MKG via NTW att samarbeta med EU-kommissionen för att genomföra en s.k. "ACN roundtable" om kärnavfallsfrågor.

MKG är medlem i SITEX_Network där europeiska strålsäkerhetsmyndigheter och deras forskningsorgan samarbetar i frågor som rör kärnavfall och

kärnavfallsforskning. Arbete inom SITEX_Network är ett bra sätt att se hur denna verksamhet går till.

MKG är medlem i European Environmental Bureau (EEB) och stödjer organisationens arbete med kärnavfallsfrågor.

MKG är även aktiv inom organisationerna International Nuclear Risk Assessment Group (INRAG) och International Panel on Fissile Materials (IPFM).

MKG deltar i EU-forskningsprojektet Beacon som handlar om hur lera i olika förvarssystem sväller efter förvaring av kärnavfall. Föreningen leder i projektet ett s.k. "Work Package" om interaktion med civilsamhället.

MKG deltar i EU-forskningsprogrammet inom kärnavfallsområdet benämnt EURAD, särskilt i projektet ROUTES. Deltagandet är ett bra sätt att ta del av den kunskap om kärnavfallsfrågor som tas fram inom EU.

MKG har medverkat till att ta fram rapporten "World Nuclear Waste Report". Föreningen kommer att arbeta med att sprida och vidareutveckla rapporten.

13. Föreningsutvecklingsarbete

MKG arbetar med att löpande utveckla det egna arbetet för en fortsatt effektiv användning av föreningens resurser för att uppnå föreningens syfte.

Föreningen kommer dessutom att under året fortsätta att verka för en ökad samordning av den svenska miljörelsens kärnavfallsarbete.